

3. Kiertotalous ja sääntely

► **Tässä luvussa** tutustutaan esimerkkeihin kiertotaloustoimintaan liittyvästä sääntelystä. Valittuja teemoja ovat kuluttajansuojaan liittyvä sääntely, immateriaalioikeudet sekä tietosuojaa koskevat velvoitteet, jotka olivat Kiertotalous kuluttajakaupassa -hankkeen tarkastelun kohteena. Osion löydät esimerkkejä ja apua siihen, miten sääntelyä huomioidaan kiertotaloustoiminnassa.

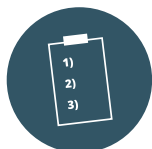
Suomessa ei ole erillistä tai kaiken kattavaa kiertotalouslakia, vaan kiertotaloustoiminnassa on huomioitava laajasti aina kulloinkin kyseessä olevan toiminnan luonne. Tämä määrittää sovellettavan sääntelyn.

Etenkin kaupan alalla tapahtuvaan kiertotaloustoimintaan soveltuva tai tuotekohtaista lainsäädäntöä on runsaasti ja se on jatkuvassa muutoksessa niin Suomessa, EU:ssa kuin kansainvälisesti.

Miksi sääntelyä?

- Sääntely ohjaa kestävästä kehitystä.
- Lakisääteisten veloitteiden noudattaminen on vastuullisen kaupallisen toiminnan perusta. Sillä lisätään turvallisuutta ja luottamusta kiertotalouden toimintaan.
- Sääntelyn avulla hallitaan kiertotaloustoiminnan riskejä suhteessa kaikkiin toiminnan osapuoliin.
- Perehtyneisyys lainsäädännöstä ja sitä koskevat strategiset valinnat ovat osa kaupallisen toimijan kilpailuetua.

Sääntely liikkeelle kiertotalouteen!

SUUNNITTELE

Kiertotaloustoiminnan suunnittelu- ja käynnistysvaiheissa tarvitaan oma sääntelykartoitus sisältäen olennaisen juridiikan tunnistamisen. Kartoitusta päivitetään aktiivisesti toiminnan edetessä ja kehittyessä.

TOIMI

Pelikirjaan on koottu taulukko, jossa on kuvattu valikoituja kaupan alan kiertotaloustoimintaan liittyviä kansallisia lakeja ja asetuksia Suomessa. Pelikirjassa on tarkistuslistoja ja työkaluja kiertotalouden juridiikan hallitsemiseksi. Hyödynnä tarvittaessa viranomaisten, järjestöjen, liittojen ja asiantuntijoiden apua. Tutki aineistossa mainitut lisätietolähteet.

ENNAKOI

Käytäntöjä kehitetään sääntelymuutoksia ennakoimalla. Varautua voi etenkin suunnitteleamalla huolellisesti tuotteiden markkinointia, menekkiä, kiertoa, korjausta ja poistoa koskevia käytänteitä sekä niihin liittyvää raportointia, asiakaspalvelua sekä reklamaatiokäytänteitä. Tarkkaile etenkin EU:n lainsäädäntöehdotuksia, mutta muista, että lopullinen lainsäädäntö voi vielä muuttua lainsäädäntöprosessin aikana.

Seuraavissa osioissa on esimerkkejä siitä, miten säännöksiä on mahdollista huomioida kaupan alan kiertotaloustoiminnassa. Osioden valittuja teemoja ovat kuluttajansuojaan liittyvä sääntely, immateriaalioikeudet sekä tietosuojaa koskevat velvoitteet. Esimerkit eivät ole ohjeita tapauskohtaisiin tilanteisiin, vaan jokainen kiertotalouden toimintamalli vaatii aina erillistä kokonaistarkastelua. Etenkin innovatiivisiin kiertotalousmalleihin voi sisältyä juridista epävarmuutta, mikäli lainsäädäntö on tulkinnanvaraista eikä oikeuskäytäntöä ole ehtinyt kehittyä. Haastavien kysymysten tunnistaminen on jo itsessään tärkeä osa selvitysprosessia.

LISÄTIETOA

Tutustu myös Kiertotalous-Suomen verkkosivuilta löytyvään materiaaliin (lait ja sääntely) sekä vuonna 2020 käynnistyneen EU:n kiertotalouspoliittiseen toimenpidesuunnitelman sisältöön ja lainsäädäntöehdotuksiin (EN).

Tiesitkö tämän ehdotetuista sääntelymuutoksista?

EU:n vuonna 2022 päivitettyssä teollisuusstrategiassa on ehdotettu tavaroiden useiden ominaisuuksien ml. kestävyys, uudelleenkäytettävyys, päivitettävyys, korjattavuus, ylläpito, kierrätettävyys, energia- ja resurssitehokkuus parantamista. On ehdotettu, että kuluttajille vahvistettaisiin tavaroiden korjauttamisoikeus ja korjattavuuden varmistamiselle on erityisiä velvoitteita (ks. myös vuonna 2023 julkistettu direktiiviehdotus tavaroiden korjattavuuden edistämiseksi). Kiertotaloutta turvataan tarjoamalla laajasti tietoa uudelleen käytettävien, kestävien ja korjattavien tuotteiden valitsemiseksi. Tätä on ehdotettu edistettävän digitaalisella tuotepassilla, joka sisältää monipuolista dataa. Muilla strategian toimilla pyritään esimerkiksi vähentämään myymättä jääneiden tavaroiden hävittämistä ja estetään perusteettomien vastuullisuus- ja ympäristöväittämien sekä -merkintöjen käyttö markkinoinnissa (ks. myös vuonna 2023 julkistettu direktiiviehdotus vihreistä väittämistä).

Käytetyn tavaran kauppa ja kuluttajansuojalaki

Kuluttajansuojalaki koskee kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Sitä sovelletaan myös käytetyn tavaran kauppaan yrityksen ja kuluttajan välillä. Ainoastaan käytetyn tavaran julkiseen huutokauppaan säännökset soveltuvat rajatusti. Poikkeus ei kuitenkaan koske esimerkiksi verkossa toteutettavaa huutokauppatoimintaa, joten käytännössä poikkeuksen piiri on suppea. Kuluttajansuojalakia ei sovelleta yksityishenkilöiden välillä tapahtuvaan kauppaan, mutta siitä voi seurata velvoitteita esimerkiksi verkon markkinapaikan tarjoajalle.

Valittu kiertotalouden liiketoimintamalli vaikuttaa siihen, millaisista oikeussuhteista on kyse, mitä säädöksiä tilanteeseen sovelletaan ja miten tai keneen vastuu kohdistuu. Myös silloin, kun toimitaan verkon markkinapaikoilla, tulee selvittää markkinapaikalla toimivien yritysten ja toimijoiden roolit. Erityisesti on määriteltävä oikeat vastuutahot ja sopimusosapuolet, kuten toimiiko yritys verkossa toimivan markkinapaikan tarjoajana vaiko esimerkiksi yrityskäyttäjänä ja huomioida kyseiseen rooliin liittyvät velvoitteet suhteessa kuluttajiin.

Mikäli toimitaan markkinapaikan tarjoajana, tulee edellyttää markkinapaikalla toimivia toimittajia ilmoittamaan selvästi siitä, missä roolissa ne toimivat ja varmistaa, että tieto kommunikoidaan kuluttajille palvelun ja tuotteen yhteydessä selvästi. Mikäli markkinapaikalla tehdään tuotehakuja, tulee samassa yhteydessä viestiä hakujen keskeisistä muuttujista. Jos myyntiin liittyy arvosteluja, tulee arvostelujen alkuperä varmistaa. Lisäksi verkon kautta tapahtuvaan käytetyn tavaran myyntiin liittyy useita muita velvoitteita, kuten tiedonantovelvoitteita. Velvoitteiden hallintaa varten on laadittu alle tarkistuslista.

Toimijoiden tulee kartoittaa ja tiedostaa vastuuriskit myös, kun toimitaan yhteistyössä alihankkijoiden kanssa. Tieto siitä, kuka tai mikä taho on mistäkin asiasta vastuussa, on viestittävä selkeästi asiakkaille ja muille ulkopuolisille. Onnistuneen viestinnän suunnittelussa voi hyödyntää palvelumuotoilun menetelmiä. Esimerkiksi alustatalouden liiketoimintamalleissa vastuutahoja voi olla useita (esim. myyjä, ostaja, markkinapaikan tarjoaja ja alihankkija).

Kaupan alan toimijat voivat halutessaan olla oma-aloitteisesti edistämässä yksityishenkilöiden riitatilanteiden ratkaisua tarjoamalla vaikkapa erilaisia sovittelumalleja (maksunpidätys / maksusitoumus / palvelun käytön jäädyttäminen ym.), mikäli toimintamallin perusideaan sisältyy riskejä yksityishenkilöiden välillä tapahtuvista riitatilanteista, kuten tavaran laadusta tai vahingon aiheutumisesta.

TOIMI

Tarkistuslista

Käytetyn tavaran kuluttajakauppa verkossa

- Onko myyjää, markkinapaikkaa ja/tai alihankkijaa koskevat tiedot sekä yhteystiedot mukaan lukien oikeat vastuutahot ilmoitettu selvästi?

- Onko myytävä tavara kuvattu mahdollisimman selvästi ja siitä annettu riittävät tiedot (HUOM: "sellaisena kuin se on" -ehtoja tai vastaavia varaumia ei ole sallittua käyttää)?

- Onko tavaran myyntiaineiston säilyttämisprosessit suunniteltu (säilytys yleensä niin kauan kuin virheeseen voidaan vedota)?

- Löytyvätkö verkkokaupasta seuraavat tiedot?
 - yrityksestä ja asiakaspalvelusta
 - peruuttamisoikeudesta ja palauttamisesta sekä mahdollisista kuluista
 - toimitusajoista ja toimituksesta
 - toimitusrajoituksista
 - tavaroita ja palveluja koskevasta virhevastuusta
 - takuusta, jos sellainen on
 - maksutavoista
 - mahdollisen luottorahoituksen ennakkotiedoista
 - mahdollisista vakuuksista

- Kuuluuko prosessiin asiakkaalle lähetettävät sopimusehdot ja tilausvahvistus?

- Löytyykö verkkosivuilta tietosuojaseloste (ks. lisää kohdasta tietosuoja)?

- Onko virhe- ja reklamaatiotilanteiden käsittelyprosessi ja toimintatavat suunniteltu?

- Jos toimintaan on osallisena useita tahoja, löytyykö niiden väliltä sopimus, josta osapuolten vastuut ilmenevät?

- Ovatko annetut tiedot selvät kuluttajalle? Voidaanko niiden löydettävyyttä parantaa esimerkiksi palvelumuotoilun keinoin?

Työkalun listaus ei ole tyhjentävä.

LISÄTIETOA

Kilpailu ja kuluttajavirasto (KKV)

*Kampuksen kurssit kuluttajan-
suojaamisen kehittämiseen*

<https://kkv-kampus.fi/>

*Kuluttajalle annettavat tiedot ja niiden
esittäminen verkkokaupoissa*

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/verkkokauppa/kuluttajalle-annettavat-tiedot-ja-niiden-esittaminen-verkkokaupoissa/>

Asiakaspalvelun järjestäminen

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tietoa-ja-ohjeita-yrityksille/asiakaspalvelun-jarjestaminen/#asiakaspalvelun-ABC-%E2%80%93lahde-naista-liikkeelle>

Käytetyn tavaran kauppa ja virhevastuu

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tavaroiden-ja-palveluiden-virheet/vastuu-kaytetyn-tavaravirheesta/>

Tavaroiden vuokraus

Tavaroiden vuokraaminen on yksi tyypillinen tavara palveluna -mallin mukainen kiertotalouspalvelu. Mikäli palvelu liittyy tavaran vuokraukseen, tulee toimijoiden olla selvillä siitä, missä suhteessa tavaran vuokraustoimintaa harjoitetaan. Synnykö tavaran vuokrasuhde yrityksen ja kuluttajan välille vai yksinomaan yksityishenkilöiden välille? Yrityksen ja kuluttajan väliseen vuokrasuhteeseen sovelletaan kuluttajansuojalakia.

Vuokrasopimukseen on tärkeää kirjata muun muassa vuokrauksen kohde, vuokran määrä tai määrätymisperuste, vuokra-aika sekä vuokran maksuajankohta. Lisäksi voidaan kirjata esimerkiksi vuokrakohteen kuntoon tai vakuutuksiin liittyviä velvoitteita. On tärkeää, että sopimusehdot pysyvät molemmille osapuolille kohtuullisina. Muuten sopimus voidaan todeta mitättömäksi. Myös muista kuluttajansuojalain mukaisista velvoitteista täytyy huolehtia. Vuokratoiminnassa yrityksen tulee kartoittaa ja sopia muun muassa siitä, kuka on vastuussa tavaran kunnon tarkastamisesta ja mahdollisesta vaatimusten mukaiseksi saattamisesta vuokrausten välillä tai vuokrakohteen aiheuttamasta vahingosta. Kaikki tarvittavat tavaraa koskevat tiedot on annettava. Vuokraustoimintaan on mahdollista harkita erilaisia vakuutustuotteita hallitsemaan muun muassa siihen liittyviä riskejä esimerkiksi tavaran rikkoutumisesta tai sen aiheuttamasta vahingosta. Vuokraustoiminnassa ja vakuutustuotteiden tarjoamisessa tulee niin ikään huolehtia tarkasti muun muassa erilaisista tiedonantovelvoitteista.

TOIMI

Malli sopimusehtoihin:

Välinevuokraamoiden
vakiosopimusehdot (2006, päivitetty
2019) pdf

Tavaroiden korjaus

Tavaroiden korjaus on perinteinen kiertotalouden elinkaari palvelu, jota voidaan tarjota sekä yksityishenkilöille että elinkeinonharjoittajille. Kuluttajien eli yksityishenkilöiden tavaroiden korjaamiseen sovelletaan kuluttajansuojalakea.

Mikäli yritys korjaa kuluttajan tavarana, sovelletaan Suomen kuluttajansuojalakea. Laki sisältää muun muassa yleissäännökset kuluttajapalvelusopimuksista. Sen säännökset koskevat vastikkeellisia palveluksia, joita elinkeinonharjoittaja (toimeksisaaja) suorittaa kuluttajalle (tilaaja) ja joiden sisältönä on tavaraan kohdistuva työ tai muu suoritus.

Korjauspalveluiden osalta kuluttajansuojalaki määrittelee esimerkiksi sen, että jollei toisin ole sovittu, toimeksisaajan on hankittava palveluksen suorittamisessa tarvittavat aineet, varaosat ja tarvikkeet (materiaali). Korjauspalvelua tarjoavan tulee huolehtia muun muassa tarvittavien palvelua koskevien tietojen antamisesta kuluttajille sekä varaosien ja tarvikkeiden hankinnasta, ellei muuta ole erikseen sovittu. Sopimusehtojen laatimiseen kannattaa panostaa.

Palveluja koskee huolellisuusvelvoite. Esimerkiksi kuluttajaturvallisuuslain mukaan toiminnanharjoittajan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistettava siitä, että kuluttajapalvelusta ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Toiminnanharjoittajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kuluttajapalvelusta, ja hänen on arvioitava niihin liittyvät riskit. Osa tavaroiden korjauspalveluista saattaa edellyttää kelpoisuusvaatimuksia. Esimerkiksi sähkölaitteiden korjaukseen kohdistuvia töitä saavat tehdä vain sähköalan ammattilaiset.

ENNAKOI (LAINSÄÄDÄNTÖ-EHDOTUKSIA)

Otteita vuonna 2023 annetusta direktiiviehdotuksesta tavaroiden korjattavuuden edistämiseksi (huomioithan, että **ehdotuksiin saattaa tulla vielä muutoksia** ennen niiden päätymistä lopulliseen lainsäädäntöön):

- Jos tavarassa ilmenee vika virhevastuuajana, myyjän tulee korjata viallinen tavara eikä vaihtaa uuteen, jos korjaus on halvempi tai saman hintainen kuin uusi tavara. Tällöin kuluttajakaan ei voi vaatia näissä tilanteissa uutta tavaraa.
- Valmistajan/tuottajan täytyy tarjota 5-10 vuotta korjausmahdollisuutta tuotteille, joiden korjattavuudelle on säädetty vaatimuksia EU:ssa.
- Jäsenmaiden täytyy huolehtia, että löytyy ainakin yksi verkkoalusta, jolla kuluttajat voivat hakea korjauspalveluiden tarjoajia, kunnostettujen tavaroiden myyjiä ja kunnostusta kaipaavien tavaroiden ostajia. Yrityksille käyttö vapaaehtoista.

Vastuullisuusväittämät markkinoinnissa

Vastuullisuusväittämällä tarkoitetaan esimerkiksi kiertotaloustoiminnan erilaisiin vaikutuksiin, kuten ekologisiin, sosiaalisiin tai taloudellisiin vaikutuksiin liittyvää väitettä. **Tällaisten väittämien käyttöä ohjaavat kaksi pääperiaatetta:**

- ne tulee esittää erityisellä, totuudenmukaisella ja yksiselitteisellä tavalla ja
- niiden tueksi on esitettävä todisteita ja todisteet tulee esittää ymmärrettävässä muodossa.

Vastuullisuusväittämien lisäksi luotettavuus- tai laatumerkinnän esittämistä ilman lupaa tai perättömät väitteet siitä, että jokin virallinen taho olisi hyväksynyt tuotteen tai kyseessä olevan toiminnan luotettavaksi tai että se noudattaa virallisen elimen hyväksytyjä käytännesääntöjä, pidetään aina sopimattomina. Markkinoinnissa ei myöskään saa käyttää hyväksi lasten tai nuorten herkkäuskoisuutta eikä kuluttajien yleistä huolta ympäristöstä. Mainonnassa sen sijaan voidaan kertoa yrityksen toimintatavoista, niiden muutoksista tai eri tavoista vähentää ympäristön kuormittamista. Siinä ei kuitenkaan saa luoda yleistävää vaikutelmaa yrityksen ympäristöystävällisyydestä tavalla, joka antaa harhaanjohtavan vaikutelman yrityksen koko toiminnan ja kaikkien tuotteiden ympäristövaikutuksista.

Mainonnan mahdollista harhaanjohtavuutta arvioidaan keskivertokuluttajan näkökulmasta. Huomioon otetaan kaikki seikat kokonaisuudessaan. Ratkaisevaa eivät ole yksinomaan käytetyt sanamuodot, vaan syntyvä kokonaismielikuva. Sellaisiin ympäristövaikutuksiin ei tule vedota, joista on ristiriitaisia tutkimustuloksia. Oikeitakaan tietoja ei saa esittää harhaanjohtavalla tavalla.

Kiertotaloustoiminnan markkinoinnissa ei tule käyttää ilman tarkennuksia tai totuudenmukaisia todisteita muun muassa yleistason ilmaisuja ”kestävä”, ”säästää luontoa”, ”vihreä” tai ”ympäristöystävällinen”. Väittämänä voi tulla arvioitavaksi sanallisen esityksen ohella myös video, ääni, symboli tai muu graafinen esitys, joka viittaa tuotteen vastuullisuus- tai ympäristönäkökohtaan. Suositeltava väittäminen on yksilöity, totuudenmukainen, olennainen, ajantasainen ja sitä selittävä perustelu todisteineen on selvä ja ymmärrettävä. Lisäksi siihen liittyvä muu kokonaisuus on totuudenmukainen.

TIESITKÖ?

Kuluttaja-asiamies arvioi vuonna 2022 päätöksessään TV-mainosta, jossa käytettiin muun muassa ilmauksia ”kohti puhtaampaa maailmaa” ja ”puhdas energia ja kierrätys”. Mainoksen luoma kokonaisvaikutelma oli viranomaisen mukaan harhaanjohtava, sillä se antoi liian myönteisen ja yksipuolisen kuvan yrityksen ympäristövaikutuksista (tarkemmat tiedot löydät asianumerolla: KKV/78/14.08.01.05/2021).

ENNAKOI (LAINSÄÄDÄNTÖEHDOTUKSIA)

Otteita vuonna 2023 annetusta vihreitä väittämiä koskevasta direktiiviehdotuksesta (huomioithan, että ehdotuksiin saattaa tulla vielä muutoksia ennen niiden päätymistä lopulliseen lainsäädäntöön):

- Toimijoiden tulee käydä läpi usean kohdan lista yksilöidyn sekä vertailevan ympäristöväitteen ennakkoliselle arvioimiselle.
- Väitteen esittäminen edellyttää lisätietojen viestimistä muun muassa siitä, koskeeko väite koko tuotetta vai sen osaa, toimijan koko toimintaa vai osaa siitä, onko väite oleellinen tuotteen elinkaaren kannalta, käytetäänkö sen perusteena tieteellisesti hyväksytyjä määritelmiä / standardeja, johtaako väitteen kohteena oleva seikka muihin haitallisiin vaikutuksiin esimerkiksi ympäristölle tai kiertotalouden toteutumiseksi jne.
- Mikäli käyttövaihe on merkityksellinen ympäristövaikutusten aikaansaamiseksi, tulisi väitteen yhteydessä kommunikoida myös se, miten tuotetta on käytettävä.
- Vertailevien väitteiden perusteena olevat tiedot on annettava ja tietojen pitää olla vertailukelpoisia sekä ottaa huomioon muun ohella myös niitä koskevien arvoketjujen vertailukelpoisuus.
- Jatkossa käyttöön voi liittyä myös velvoite riippumattoman laitoksen ennakkolisesta hyväksynnästä sekä seuraamusmaksu säännösten rikkomisesta.

LISÄTIETOA

Ympäristömarkkinoinnin ohje, 2019, KKV

<https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tietoa-ja-ohjeita-yrityksille/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/ymparistomarkkinointi/>

Ympäristöväittämien käyttäminen, Keskuskauppa-mari / liiketapalautakunta, 2023

https://kauppa-mari.fi/wp-content/uploads/2023/01/SUOSITUS_Ymparistovaittamien-kayttaminen_11.1.2023.pdf

Aineeton omaisuus (immateriaalioikeudet)

Aineettomalla omaisuudella, eli immateriaalioikeuksilla (IPR), tarkoitetaan esimerkiksi tavaran tai palvelun kaupallista tunnusta, uutta muotoilua tai niihin liittyvää luovan työn tulosta tai teknistä innovaatiota. Immateriaalioikeuksia suojataan esimerkiksi tekijänoikeudella, tavaramerkillä, mallioikeudella tai patentilla. Osa oikeuksista on rekisteröitävissä ja osa voi perustua käyttöön. Kiertotaloudessa immateriaalioikeudet voivat koskea esimerkiksi tavaroiden ja varaosien aineettomia oikeuksia. Esimerkiksi alun perin muiden elinkeinonharjoittajien liikkeelle laskemia tavaroita voidaan hyödyntää elinkaaren myöhemmissä vaiheissa toisten toimijoiden toimesta. Tällöin saattaa syntyä tilanteita, joissa joudutaan pohtimaan, aiheuttaako aineeton omaisuus riskin jatkokäytölle.

Tietyt tavarat tai niiden komponentit, kuten esimerkiksi erilaisiin sähkölaitteisiin tai muihin kodinkoneisiin liittyvät vaihdettavat tai uudelleen täytettävät osat (kuten kapselit, nestekaasu- ja hiilidioksidipullot) voivat lähtökohtaisesti olla uusiokäyttöön suunniteltuja tai tuotteen elinkaarta pidentäviä. Sama koskee esimerkiksi ns. bränditavaran varaosia. Muun muassa silloin, kun tavaroissa tai yhdistelemällä tehdyissä myöhemmissä tavaroissa esiintyy alkuperäisen liikkeelle laskijan tai muun tahon tavaramerkkejä tai ne liittyvät muiden toimijoiden muihin yksinoikeuksiin, voi toimintaan liittyä immateriaalioikeudellisia loukkausväiterskejä. Sama koskee näiden tavaroiden, osien ja niihin liittyvien palvelujen jatkomarkkinointia niin, että markkinoinnissa esimerkiksi viitataan toisen tavaramerkkiin tai käytetään toisen tavaramerkkiä (esimerkkinä vaatteiden vuokraustoiminta, kun valittavissa on toisen tavaramerkillä varustettu tuote / tuotokuva). Mikäli kiertotaloustoiminnassa hyödynnetään tavaraa, jossa esiintyy esimerkiksi toisen toimijan tavaramerkki, se sisältää tavaramerkillä myytävään osaan tai tavaraan liittyvän palvelun tai siihen voi kohdistua tekijänoikeus, tulee jatkokäyttö suunnitella huolellisesti. On suunniteltava muun muassa se, miten elinkeinonharjoittajan oma tavaramerkki tai muut kaupalliset tunnukset esiintyvät tuotteissa niiden muiden tietojen ja mahdollisten kaupallisten tunnusten rinnalla sekä markkinoinnissa, ja olisiko niiden yhteyteen syytä harkita selvennyksiä. Tämä edellyttää pääsääntöisesti aina tapauskohtaista arviointia, joten asiantuntijan kontaktointi on tarpeen. Se auttaa hallitsemaan riskejä toiminnan myöhemmissä vaiheissa.

Lisäksi on suositeltavaa suojata omassa kiertotaloustoiminnassa syntyneet innovaatiot ja tunnukset tarvittavassa laajuudessa. Ennakollisella reagoinnilla on merkittävä rooli toiminnan riskienhallintaan.

Kiertotalouden tavaramerkkejä - esimerkit

Sanamerkkejä

EUTM-rekisteröinti nro
017951557

SWAPPIE

EUTM-rekisteröinti nro
018354455

RELOVE

FI-rekisteröinti nro
275125

KAMUPAK

Kuviomerkkejä

FI-rekisteröinti nro
260428

EUTM-rekisteröinti
nro 018338410

Infinna

EUTM-rekisteröinti nro
018478845

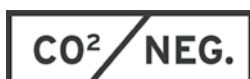
Remeo

EUTM-rekisteröinti nro
017955078

ZENROBOTICS

Hylätty tavaramerkkihakemus

EUTM-hakemus nro 018131475

Käyttö kielletty sakon uhalla

(MT:2001:19)

TOIMI

IPR-asioiden suunnittelua varten on laadittu tarkistuslista olennaisimmista kysymyksistä ja harkittavista toimenpiteistä. Lista löytyy työkalupakista (työkalu nro 8).

Tietosuoja

Kiertotalouden palvelut, kuten elinkaarimalliin perustuvat tuote palveluna -mallin palvelut, asettavat vaatimuksia vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa. Palveluntarjoajalle voi kertyä nopeasti asiakkaiden sähköpostiosoitteita, puhelinnumeroita, nimiä ja muita henkilötietoja. Henkilötietojen käsittely tarkoittaa esimerkiksi tietojen keräämistä, hallussa pitämistä, säilyttämistä (tallennustilan tarjoaminen), käyttöä, siirtämistä, luovuttamista ja poistoa. Kaikki henkilötietoihin kohdistuvat toimenpiteet henkilötietojen käsittelyn suunnittelusta henkilötietojen poistamiseen ovat henkilötietojen käsittelyä. Henkilötietoa saattaa sisältyä myös käytettyihin laitteisiin (henkilötieto tai muu data).

Kun henkilötietoja kerätään niin, että ne ovat myöhemmin toimijan helposti löydettävissä, tulee tiedoille tunnistaa vastuutaho. Rekisterinpitäjä päättää esimerkiksi palvelun sisällöstä, eli mihin tarkoitukseen ja millä tavalla henkilötietoja käsitellään osana palvelua. Rekisterinpitäjä voi olla esimerkiksi palvelunkäyttäjistä henkilötietoja keräävä verkon markkinapaikka (osto- ja myyntipalsta tai huutokauppa) tai sosiaalisen median palvelu (kuten Marketplace-tyyliset toiminnallisuudet).

Kiertotaloustoiminnassa eri rekisterinpitäjien palveluita voidaan hyödyntää myös rinnakkain. Joissakin tilanteissa rekisterinpitäjä voi käyttää kumppania tai sallia toisten osapuolten käyttää henkilötietoja. Tällainen kumppani tai osapuoli voidaan katsoa henkilötietojen käsittelijäksi. Mikäli kiertotaloustoimintaan liittyy esimerkiksi kaupallinen kumppani, jolle toimitetaan henkilötietoja esimerkiksi kampanjan toteuttamista varten, on tämä laissa tarkoitettu henkilötietojen käsittelijä. Samoin käsittelijäksi katsotaan IT-kumppani, jolla on pääsy rekisterinpitäjän henkilötietoihin. Yhteisrekisterinpitäjyys on kyseessä silloin, kun kaksi tasaveroista toimijaa osallistuvat yhdessä henkilötietojen käyttöä koskevaan päätöksentekoon, ja lopputuloksena tapahtuva

henkilötietojenkäsittely ei johtaisi samaan lopputulokseen ilman molempien osapuolten myötävaikutusta. Käytännössä yhteisrekisterinpitäjäyys on tullut arvioitavaksi esimerkiksi sosiaalisen media palvelujen (esim. Facebook) suorittamassa tietojenkäsittelyssä, kun palvelua käyttävä ylläpitäjä määrittelee (parametrit valitsemalla), mitä tietoja kävijöistä kerätään sekä valitsee, miten ja milloin se näitä tietoja hyödyntää.

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava aina tietosuojalainsäädäntöä ja sen mukaisia tietosuojaperiaatteita. Tietosuojaperiaatteiden mukaan henkilötietoja on:

- Käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi
- Käsiteltävä luottamuksellisesti ja turvallisesti
- Kerättävä ja käsiteltävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten
- Kerättävä vain tarpeellinen määrä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden
- Päivitettävä aina tarvittaessa epätarkat ja virheelliset henkilötiedot on poistettava tai oikais-tava viipymättä äilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten.

Yleisimmät toimenpiteet ja laadittavaksi tulevat dokumentit osoitusvelvollisuuden toteuttamiseksi kiertotalouteen liittyvässä toiminnassa, johon ei liity mm. erityisiin tietoryhmiin liittyvää tietojenkäsittelyä:

- Käsittelyn oikeusperustetta koskeva arvio (ml. suostumukseen liittyvä dokumentaatio tai oikeutettuun etuun liittyvä tasapainotesti), eli mihin käsittely perustuu?
- Seloste (kirjallisesti) käsittelytoimista (jossa kuvataan henkilötietojen käsittely yleisesti)
- Tietosuojaperiaatteiden toteutuminen omassa toiminnassa
- Mahdolliset tietosuojaa koskevat laajemmat toimintaperiaatteet
- Informointikäytännöt ja muut sisäiset ja ulkoiset ohjeistukset (kirjallisesti, kuten, riskiarvio, suojatoimenpiteet, ohjeet organisaation toimintaan, rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen käytännössä jne.)
- Henkilötietojen tietoturvaloukkausten dokumentointi ja tätä koskeva prosessi
- Tietosuojavastaavan asemaan ja tehtäviin liittyvä dokumentaatio (ei sovellu kaikkeen toimintaan)
- Yhteisrekisterinpitäjäyys-tilanteissa vastuualueiden määrittely
- Henkilötietojen käsittelyyn liittyvät sopimukset ja mahdollista tiedonsiirtoa kolmansiin maihin koskeva dokumentaatio

TOIMI

Työkalupakista löytyy apua tietosuojaselosten laatimiseen (työkalu nro 9).

